Aikuisten suojelua koskeva komission ehdotus U 43/2023 – Digi- ja väestötietoviraston lausunto

henkikirjoittaja Kimmo Luojus 27.9.2023

DIGI- JA VÄESTÖTIETO-VIRASTO

Lausunto

- Oikeusministeriölle antamassaan lausunnossa DVV esitti, että jäsenvaltioiden velvoittaminen liittymään Haagin yleissopimukseen ja antamaan yleissopimuksen 38 artiklassa tarkoitettuja todistuksia aikuisen edustajan asemasta ja valtuuksista olisi riittävä toimenpide tässä vaiheessa.
- Lienee kuitenkin realistista lähteä siitä, että asetusehdotuksen valmistelu jatkuu, jolloin on parasta pyrkiä valtioneuvoston kannanotossa tarkoitetulla tavalla vaikuttamaan sen sisältöön.
- Valtioneuvoston kantaansa liittämät reunaehdot huomioon ottaen DVV:lla ei ole huomauttamista valtioneuvoston kantaan nähden.

Yhteistyön kehittäminen ja syventäminen

- DVV näkee, että jäsenvaltioiden välisen yhteistyön kehittäminen ja syventäminen aikuisten suojelua koskevissa asioissa on **myönteistä ja kannatettavaa.**
  - Kokemukset Haagin yleissopimuksen (ja pohjoismaisen avioliittokonvention) soveltamisesta ovat pääosin myönteisiä. Ne ovat tarjonneet työkaluja sekä kansalaisille että viranomaisille aikuisten suojeluun liittyvissä asioissa.
  - Suomi tunnustaa jo nyt yksipuolisesti myös muut kuin Haagin yleissopimuksen osapuolivaltioissa annetut päätökset, eikä tästä ole ainakaan holhousviranomaisen tietoon tullut erityisiä ongelmia.
  - Tällä hetkellä vain osa jäsenvaltioista on Haagin yleissopimuksen osapuolia. Puuttuu myös valtioita, joissa asuu tai oleskelee paljon aikuisia Suomen kansalaisia, tai sijaitsee heidän omaisuuttaan, esim. Espanja.

Sähköisyyden lisääminen viestinnässä ja asiakirjoissa

- Sähköisen viestinnän sekä sähköisten allekirjoitusten, leimojen ja asiakirjojen hyväksyttävyyden edistäminen nähdään lähtökohtaisesti myönteisenä pyrkimyksenä.
  - Edistää nopeutta, tehokkuutta ja väärinkäytösten ehkäisyä.
  - Tietosuojaan liittyvät kysymykset on riittävästi huomioitava.

Eurooppalainen edustustodistus ja sähköiset vakiolomakkeet

- *Eurooppalainen edustustodistus* ja sähköiset *vakiolomakkeet* epäilemättä tulevat helpottamaan aikuisen asioiden hoitamista ja suojeluun liittyvää viranomaisyhteistyötä rajat ylittävissä tilanteissa.
  - *Eurooppalainen edustustodistus* hyödyttää aikuista, hänen edunvalvojaansa tai muuta edustajaansa, aiottujen oikeustoimien vastapuolia ja tahdonilmaisujen vastaanottajia (esim. pankkeja, eläkelaitoksia tai vaikkapa kiinteistön ostajaa) sekä myös viranomaistahoja esim. saantojen rekisteröintien yhteydessä.
  - Haagin yleissopimus tarjoaa mahdollisuuden vastaavaa tarkoitusta palvelevan todistuksen antamiseen, mutta sen käyttö ja tunnettuus on jäänyt valitettavan vähäiseksi.
    - Syynä ehkä osaltaan mm. se, että niiden antaminen on osapuolivaltioidenkin viranomaisille *vapaaehtoista* (Suomessa kyllä DVV antaa todistuksen siihen oikeutetulle aina pyydettäessä), tämä ongelma poistuisi asetuksen ja eurooppalaisen edustustodistuksen myötä.

Suojelutoimenpiteitä koskevat yhteenliitetyt rekisterit

- Suojelua koskevien rekistereiden perustaminen ja yhteenliittäminen (asetuksen VIII luku) nähdään DVV:ssa ainakin *esitetyssä muodossaan asetusehdotuksen ongelmallisimpana osa-alueena.*
  - Jäsenvaltioiden on perustettava yksi tai useampi suojelua koskeva rekisteri, joihin kirjataan *suojelutoimenpiteitä* ja vahvistettua tai rekisteröityä *aikuisen itsensä antamaa edustusvaltaa* koskevia tietoja.
  - Rekisterit liitetään EU:n laajuisesti yhteen toimivaltaisten viranomaisten tai keskusviranomaisten käytettäväksi yhteenliittämisjärjestelmän kautta.
  - Rekisteriin merkittävän *toimenpiteen määritelmä on lavea*, joten rekisteröitäväksi tulee ainakin holhousoikeudellisia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suojelutoimenpiteitä.
    - *Tietosuojan* kannalta ilmeisen ongelmallista
- Käytännön tarve yhteenliitetyille rekistereille ei vaikuta kovinkaan suurelta:
  - Mm. *edustajan nimi* tai edustusvallan luonne ja laajuus *eivät ole pakollisena rekisteröitäviä* tietoja, mikä vähentänee yhteenliittämisestä saatavaa hyötyä.
  - Tilanteita, joissa tällaisesta yhteenliitetystä rekisteristä olisi tarpeen hakea tietoa, olisi luultavasti Suomessa jokseenkin vähän.

Asetus koskee muitakin kuin holhousoikeudellisia asioita

- Asetusehdotuksesta neuvoteltaessa ja sen mahdolliseen voimaantuloon valmistauduttaessa on tärkeää huomioida, että se ei rajaudu asioihin ja toimenpiteisiin, jotka Suomessa ymmärretään holhousoikeudellisiksi, tai välttämättä edes yksityisoikeudellisiksi.

  - Suojelua koskevan *toimenpiteen käsitteen* laaja ulottuvuus (ks. edellä)
    - Yhteenliitettävien rekisterien piiriin tulisi myös sosiaali- ja terveydenhuollon rekistereissä olevia tietoja

  - *Aikuisen sijoittaminen* jäsenvaltion viranomaisen toimesta toisessa jäsenvaltiossa olevaan laitokseen tai muuhun suojelupaikkaan tai yksityishenkilön luokse, jolloin viimeksi mainittuun ei tarvita edes toisen jäsenvaltion suostumusta

DIGI- JA VÄESTÖTIETOVIRASTO

dvv.fi